

TEORIE DRAMATU

Zimní semestr 2015-2015

INFORMOVANOST POSTAVY A DIVÁKA

- Informační náskok diváka
- Informační zpoždění diváka

INFORMOVANOST POSTAVY A DIVÁKA

- Shodná informovanost (kongruence)
  - Postavy a diváci mají stejné informace
  - Je pro drama málo typická – používá se zřídka, většinou jen pro části textu
  - Texty s uzavřeným koncem – ke konci dramatu se informační rozdíly vyrovnávají, je vytvořena struktura shodné informovanosti
  - Shodná informovanost v celém textu – Čekání na Godota

INFORMOVANOST POSTAVY A DIVÁKA

○ Dramatická ironie

- Pozor na rozdíl: dramatická ironie **XXX** ironie v dramatu
  - Ironie v dramatu – postavy používají ironii
- Dramatická ironie = prolínání vnitřního a vnějšího komunikačního systému
  - Jazykové vyjádření postavy nebo její jednání získá jiný význam na základě větší informovanosti diváka
  - Dramatická ironie se realizuje v rozporu mezi významem zamýšleným postavou a jeho výkladem u publika
  - Příklad: Macbeth

STRUKTURA PERSPEKTIV V DRAMATICKÝCH TEXTECH

- Perspektiva postavy versus autorem zamýšlená perspektiva
  - Struktura perspektiv představuje souhrn vztahů informovanosti postav a diváků
  - Perspektiva postavy
    - Každá replika postavy odpovídá její perspektivě, postava může vyslovit jen to, co odpovídá její situaci a dispozici
    - Zároveň platí, že perspektiva postavy se vytváří skrze jejich repliky
    - Jednotlivé perspektivy postav jsou rovnocenné, mají stejný stupeň závaznosti

STRUKTURA PERSPEKTIV V DRAMATICKÝCH TEXTECH

- Autorem zamýšlená perspektiva vnímání
  - To, o co usiluje autore, aby bylo sděleno divákovi
  - Autorská perspektiva se nekryje s perspektivou postavy nebo postav – viz citát →→→
  - Čechov: „Když před vás postaví kávu, nebudete se pokoušet najít v tom pivo. Když vám já předložím profesorovy myšlenky, pak dobře poslouchejte a nehledejte v tom myšlenky Čechova.“

STRUKTURA PERSPEKTIV V DRAMATICKÝCH TEXTECH

- Rovnocenná perspektiva versus nadřazená perspektiva
  - Nadřazená perspektiva postav = perspektiva některé postavy je důležitá, je formálně zdůrazněna atd. atp.
  - Bývá k tomu vytvořen zprostředkující komunikační systém, např.
    - Monolog postavy ad spectatores
    - Chór antické tragédie
    - Sebecharakterizace alegorických postav (středověk)
    - Epické divadlo (Brecht)

STRUKTURA PERSPEKTIV V DRAMATICKÝCH TEXTECH

- Techniky řízení perspektiv
  - Způsob, kterým autor zprostředkuje divákovi zamýšlenou perspektivu vnímání
- 1. mimojazyková perspektivita předávání informací
  - Herec – jeho fyziognomie, hlas, gesta, mimika, práce s rekvizitou, scéna, hudba...
  - Mluvicí jména – naznačují perspektivu postavy (paní Sličná, pan Chytráček... etc.)
  - Celkové chování postavy
  - Průběh děje
    - Šťastné zakončení osudu postavy znamená zpětně potvrzení její perspektivy

STRUKTURA PERSPEKTIV V DRAMATICKÝCH TEXTECH

○ Výběr perspektiv

- Hlavní text = soubor perspektiv řady postav – způsob strukturace (formování) tohoto souboru je další technikou při autorském řízení perspektiv
- Rozsah a rozptyl nabídky perspektiv postav
  - Hledisko kvantity replik
  - Bohatá strukturovanost perspektiv postav u Shakespeara (např. Večer tříkrálový atd.)
  - Závažnost jednotlivých perspektiv – větší je u postav hlavních
  - Závažnost perspektiv = fokus (prostředek naznačení úhlu pohledu)
  - Naléhavost sdělení perspektivy postavy
  - Poetická kvalita perspektivy

STRUKTURA PERSPEKTIV V DRAMATICKÝCH TEXTECH

- Kombinace perspektiv postav
  - Symetrické uskupení různých perspektiv postav kolem jedné centrální perspektivy postavy, která vyjadřuje zamýšlenou perspektivu vnímání
  - Kontrast správně a chybně orientované perspektivy postav – divák musí volit
  - Kontrast dvou chybně orientovaných perspektiv postav - protikladné extrémy – divák je veden k poznání „zlaté střední cesty“

STRUKTURA PERSPEKTIV V DRAMATICKÝCH TEXTECH

- Typy struktury perspektiv
  - Autorsko-perspektivní struktura
    - Autor vyslovuje svoje názory přímo ústy postav (drama na tezi)
    - Alegorické hry ve středověku
    - Ideologicky orientovaná dramatika (socialistický realismus atd.)
  - Uzavřená struktura perspektiv
    - Viz absolutní drama
    - Autorem zamýšlená perspektiva musí být odkryta divákem – tato perspektiva je v celku dramatu obsažena
  - Otevřená struktura perspektiv
    - Autorem zamýšlená perspektiva není jasně definována, je nazřena z různých pozic, aktivita se přesouvá na diváka (Brecht)

STRUKTURA PERSPEKTIV V DRAMATICKÝCH TEXTECH

Typy struktury perspektiv

	<i>autorsko-perspektivní struktura</i>	<i>uzavřená struktura perspektiv</i>	<i>otevřená struktura perspektiv</i>
<i>vnitřní komunikační systém</i>	monoperspektivita	polyperspektivita	polyperspektivita
<i>vnější komunikační systém</i>	monoperspektivita	monoperspektivita	polyperspektivita

EPICKÉ KOMUNIKAČNÍ STRUKTURY“

○ Epizace dramatu

- Zrušení účelovosti – samostatnost částí, nikoli směřování k jednomu cíli-účelu
- Zrušení koncentrace – rezignace na koncentrované zobrazení, přednost má široké pojetí, mnohost prvků, situací...
- Zrušení absolutnosti – zavedené zprostředkujícího komunikačního systému (typické pro narativní texty)

EPICKÉ KOMUNIKAČNÍ STRUKTURY“

- Techniky epické komunikace
  - Autorská epizace
    - Autorský vedlejší text
    - Projekce, transparenty, scénické titulky...
    - Montáž
  - Epizace postavami mimo hru
    - Autorské rology a epilogy (Terentius)
    - Chór
    - Postava režiséra, opovědníka, vedoucího...
  - Epizace interními postavami hry
    - Prolog mluvený postavou ze hry, podobně epilog
    - Chór
    - Song (u Brechta) – moderní ekvivalent chóru
    - Šalamounův song -. Třígrošová opera **xxx** Matka Kuráž

